

10. Смагін В.Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія / В.Л. Смагін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2008. – 232 с.
11. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Ось-89", 1997. – Т. 1. – 256 с.
12. Пересада О.О. Інвестиційне кредитування : навч. посібн. / О.О. Пересада, Т.В. Майорова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 271 с.
13. Попков В.П. Организация функционирования инвестиции : монография / В.П. Попков, В.П. Семенов. – СПб. : Изд. дом "Питер", 2011. – 224 с.
14. Ходжсон Дж. Экономическая теория и ин-ты: Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон. – М. : Изд-во "Дело", 2003. – С. 112.
15. Червова Л.Г. Правове регулювання інвестиційної діяльності / Л.Г. Червова, М.І. Назарчук // Фінанси України : журнал. – 2005. – № 4. – С. 68-73.
16. Шкура Й.С. Особенности формирования финансового механизма инвестиционных процессов / Й.С. Шкура // Академичний огляд. – 2003. – № 2. – С. 35-39.
17. Шубіна С.В. Необхідність і напрями вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України / С.В. Шубіна, А.Ю. Дригуляс // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во "Либідь", 1908. – № 1. – С. 54-58.
18. Шумпетер Й.А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й.А. Шумпетер. – М. : Изд-во "Економика", 1995. – С. 248.
19. Закон України "Про інвестиційну діяльність": ухвалено 18 березня 1991 року, із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

Качур Р.П. Институциональная структура и нормативно-правовое обеспечение регулирования инвестиционного рынка в условиях трансформационной экономики

Рассмотрены институциональная структура и нормативно-правовое обеспечение функционирования, управления и государственного регулирования отечественного инвестиционного рынка в условиях трансформационной экономики. Освещены основные черты процесса становления отечественного институционального инвестиционного рынка. Исследовано формирование отечественных институтов инвестиционного рынка в условиях переходной экономики.

Ключевые слова: институциональная структура, институты, инвестиционный рынок, отечественная экономика, национальная экономика, инвестиционная политика.

Kachur R.P. Institutional structure and regulatory framework of investment market regulation under transitional economies

We consider the institutional structure and regulatory functioning operation, management and government regulation of the domestic investment market in the transformation of the economy. The basic features of the development of domestic institutional investment market. Formation of domestic investment market institutions in transition economies.

Keywords: institutional structure, institutions, investment market, the national economy, national economy, investment policy.

УДК 657 Доц. Н.М. Клим, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Облікову політику розглянуто як важливий інструмент інтеграції облікової інформації підприємства. Узагальнено підходи до визначення сутності облікової політики підприємств, розглянуто рівні реалізації облікової політики та її складові.

Ключові слова: облікова політика, фінансова звітність, облікова інформація.

У сучасних умовах господарювання одним з найважливіших питань побудови системи бухгалтерського обліку на кожному підприємстві є форму-

вання облікової політики, як інструменту забезпечення потреб різних користувачів обліковою інформацією.

Серед основних завдань, які стоять перед державою щодо забезпечення облікового процесу підприємств виділяють: правове, методологічне, методичне та організаційне забезпечення бухгалтерського обліку. Перелічені завдання потрібно вирішувати як для забезпечення комплексності та прозорості облікового процесу, так і для врахування особливостей діяльності суб'єктів господарювання за секторами економіки.

Застосування з 2011 р. вітчизняними підприємствами МСФЗ та зміни податкового законодавства України зосереджують увагу до формування адекватної облікової політики, здатної адаптуватись до цілей управління та забезпечити якісні характеристики обліково-звітної інформації суб'єктів господарювання.

Сутність облікової політики підприємств розкривається у працях Ф.Ф. Бутинця, В.В. Собка, А.Г. Загороднього, С.М. Гольцової, В.С. Леня. Тлумачення суті облікової політики залежно від функціональної її ролі різняться, проте дають змогу більш детально виділити коло завдань, вирішення яких сприятиме підвищенню ефективності інтеграції облікової інформації підприємств для забезпечення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Облікова політика підприємства, як комплекс взаємопов'язаних внутрішніх облікових стандартів чинного законодавства, повинна забезпечувати методологію організації в єдиній системі фінансового, податкового та управлінського обліку для підготовки та подання фінансової звітності з врахуванням специфіки та видів діяльності підприємства.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності [1]. За МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки", облікова політика – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання під час складання та подання фінансових звітів [2].

Рис. 1. Рівні реалізації облікової політики

Облікова політика у загальному вимірі має два рівні: макро- і мікро-, тобто державний і підприємства. Вони взаємопов'язані, доповнюють один одного і слугують системі управління (рис. 1)

Поділ облікової політики на "облікову політику підприємства" та "державну облікову політику", дає змогу зосередити увагу на обліковому процесі та праці облікового персоналу, а також на формуванні методологічного та методичного забезпечення облікового процесу, що дає змогу за межами повноважень суб'єктів господарювання.

Вивчення сутності облікової політики дає змогу розглянути її як складову системи державного регулювання, як об'єкт державного регулювання і як сформовану систему нормативного забезпечення ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності на підприємстві. Систему нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні представлено рівнями, які охоплюють ряд документів:

1. Найважливішим нормативно-правовим документом, що регламентує засадничі питання організації та ведення бухгалтерського обліку, є Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"
2. Акти вищого органу в системі органів виконавчої влади (Укази, постанови, що визначають принципи та норми бухгалтерського обліку в Україні).
3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), (МСБО, МСФЗ), інші нормативно-правові документи, які затверджуються і розробляються Міністерством Фінансів України.
4. Інструкції, положення, вказівки та методичні рекомендації Міністерства Фінансів України, що розробляються та затверджуються на основі П(С)БО з врахуванням потреб і особливостей певних видів діяльності.
5. Рішення щодо форм організації бухгалтерського обліку: застосування конкретної облікової політики, що приймає керівник підприємства на підставі попередніх документів.

Законодавством України визначено, що підприємство самостійно визначає облікову політику та організовує ведення бухгалтерського обліку.

Структура документа про облікову політику підприємства Національними та міжнародними стандартами обліку не регламентується. Зазвичай, таким документом є наказ (або розпорядження) про облікову політику підприємства. Часто основні вимоги щодо організації бухгалтерського обліку на підприємствах оформляються Наказом керівника підприємства про організацію обліку та облікову політику підприємства з додатками до наказу.

Облікову політику підприємства розглядають як важливу складову заходів з організації бухгалтерського обліку та як систему методів, способів, прийомів та процедур, прийнятих підприємством на підставі загальних принципів і особливостей господарської діяльності для формування повної і достовірної інформації про об'єкти обліку у фінансовій звітності (рис. 2).

Оскільки фінансова звітність формується за даними бухгалтерського (фінансового) обліку, то облікова політика підприємства охоплює сукупність способів ведення бухгалтерського обліку (первинного нагромадження; вартісного вимірювання; поточного групування і підсумкового узагальнення

фактів господарської діяльності) відповідно до особливостей його господарської діяльності.

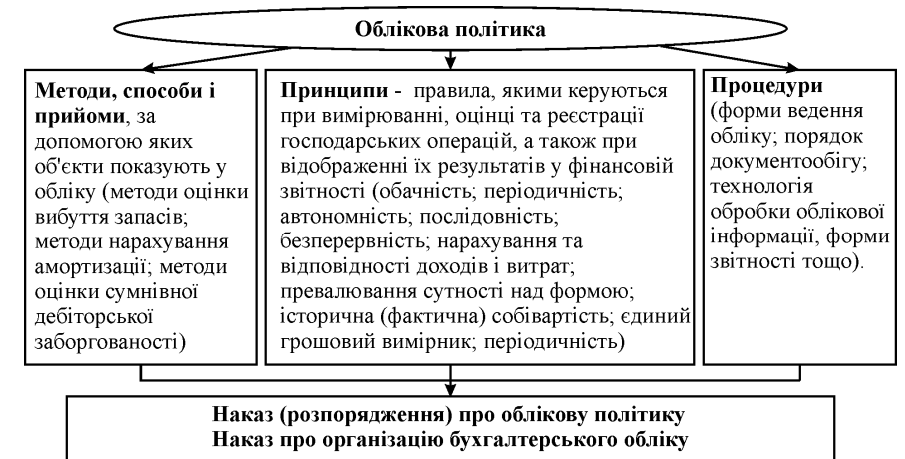

Рис. 2. Сутність облікової політики

Облікова політика підприємств має ґрунтуватись на таких принципах: обачності, повноти висвітлення, автономності, послідовності, неперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, переважання сутності над формою, історичної собівартості, єдиного грошового вимірника та періодичності [1]. Принцип послідовності безпосередньо стосується облікової політики підприємства і передбачає постійне, з року в рік застосування облікової політики. На практиці формування облікової політики часто зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог Національних стандартів бухгалтерського обліку або МСФЗ та потреб зовнішніх користувачів.

Законодавством України визначено обов'язкові види діяльності, в установчих документах суб'єктів господарювання, для застосування з 2011 р. МСФЗ. Підприємства, які не підлягають для застосування МСФЗ, мають право самостійно визначати нормативну базу, що застосовується під час складання фінансової звітності (П(С)БО або МСФЗ).

Вимоги до розкриття інформації про облікову політику, за винятком інформації про зміни в облікових політиках, надані в МСБО 1 "Подання фінансової звітності". Облікову політику підприємства розробляють за двома розділами: 1. Облікова політика стосовно методики облікових робіт. 2. Облікова політика стосовно організації облікових робіт. МСФЗ 8 "Облікові політики, зміни в облікових політиках та помилки" наводить облікові політики, які дають змогу скласти таку фінансову звітність, яка міститиме доречну та достовірну інформацію про операції, інші події та умови, до яких їх застосовують [2].

Якщо у МСФЗ не встановлені жорсткі вимоги до певних аспектів облікової політики, підприємство має самостійно розробити таку облікову політику, яка б забезпечила усі якісні характеристики інформації, які наводять у фінансовій звітності. Основними якісними характеристиками фінансової звітності є: зрозумілість, зіставність, доречність, достовірність.

У рамках складання та подання звітності елементами облікової політики можуть бути як окремі варіанти рішень і їх комбінації (регламентовані в рамках державного регулювання бухгалтерського обліку), так і рішення ненормативного характеру, вироблені підприємством самостійно.

Складові облікової політики підприємства представлено на рис. 3:

Облікова політика щодо управлінського обліку на вітчизняних підприємствах визначається, здебільшого, для зіставлення фактичних витрат і результатів з поставленою метою діяльності суб'єкта господарювання і охоплює, зазвичай: кошториси, форми і строки подання звітності, відповідальних осіб за складання та подання звітності, користувачів внутрішньої звітності.

Облікова політика	Склад та порядок формування форм фінансової звітності
	Форми бухгалтерського обліку, форми первинних облікових документів, типові форми яких не передбачені та документи для внутрішньої бухгалтерської звітності
	Робочий план рахунків бухгалтерського обліку для ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог своєчасності та повноти обліку та звітності
	Правила, графіки документообігу і технологія обробки облікової інформації
	Встановлені пороги суттєвості для різних суб'єктів обліку
	Методи оцінки активів і зобов'язань, методи амортизації для необоротних активів
	Порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань
	Порядок внутрішнього контролю за господарськими операціями
	Інші рішення облікової політики, необхідні для організації бухгалтерського обліку

Рис. 3. Складові облікової політики підприємства

Виходячи з концепції управлінського обліку – обліку за центрами відповідальності, на підприємствах часто деталізується рахунок виробництва та рахунки доходів. Додаткова система рахунків і реєстрів аналітичного обліку дає змогу отримувати необхідну інформацію для управління на внутрішньому і зовнішньому рівнях [4].

Декларуючи основні вимоги, підходи до ведення обліку та вибір методики організації облікового процесу, облікова політика має стати інструментом для забезпечення якісних характеристик фінансової звітності та відображення у ній повної і достовірної інформації про об'єкти обліку.

Відповідно до п. 9П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах", облікова політика може змінюватися у таких випадках [3]

- обов'язкові зміни вносять, якщо змінюються вимоги органу, що затверджує П(С)БО (Мінфіну): шляхом унесення коригувань (прийняття) до П(С)БО та нормативними актами з бухгалтерського обліку;
- добровільні зміни вносяться, якщо: змінюються статутні вимоги підприємства; зміни забезпечать достовірніше відображення подій чи операцій у фінансовій звітності підприємства.

Не вважається зміною облікової політики її встановлення для подій чи операцій (п. 10П(С)БО 6): відмінних за змістом від попередніх подій чи опе-

рацій; що не відбувалися раніше (які виникли вперше в діяльності підприємства). Критерії до обрання та змінювання облікових політик, а також облікові підходи та порядок розкриття інформації про зміни в облікових політиках, зміни в облікових оцінках та виправлення помилок у міжнародній практиці обліку визначені МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових політиках та помилки".

Існують два способи відображення у звітності змін в обліковій політиці: ретроспективний та перспективний. При цьому пріоритет надають ретроспективному способу, а перспективний застосовують лише у виключних випадках. Ретроспективне застосування передбачає використання нової облікової політики до операцій, інших подій та умов так, нібито ця політика застосовувалася завжди (п. 5 МСБО (IAS) 8).

Перспективне застосування змін в обліковій політиці та визнання впливу зміни в обліковій оцінці, відповідно, передбачає: а) застосування нової облікової політики до операцій, окрім подій та умов, що відбуваються після зміни облікової політики, б) визнання впливу зміни в обліковій оцінці в поточному та майбутніх періодах, на які впливає зміна (п. 5 МСБО 8) [2].

Зміни законодавчих актів України або нормативних актів з бухгалтерського обліку є чітко регламентованими і не допускають альтернатив, тому відображаються в обліку та звітності в порядку, передбаченому відповідними нормативно-законодавчими актами.

Враховуючи вказані аспекти, облікова політика підприємства має стати інструментом інтеграції всієї облікової інформації (підсистем фінансового, управлінського, податкового обліку), який забезпечить ефективність інформаційного зв'язку між суб'єктом господарювання та користувачами звітності.

Отже, облікову політику підприємства розглядають як важливу складову заходів з організації системи бухгалтерського обліку та як інструмент інтеграції облікової інформації підприємств, що становить сукупність загальноприйнятих принципів, методів, способів і прийомів, домовленостей, правил та практик, що застосовує суб'єкт господарювання для забезпечення якісних характеристик інформації у фінансовій звітності.

Система бухгалтерського обліку на підприємстві повинна базуватись на обліковій політиці, здатній забезпечити формування інформації як на мікро- так і на макrorівнях з погляду порівняльного аспекту національних систем бухгалтерського обліку різних країн світу.

Системний підхід до формування облікової політики підприємства і забезпечення реалізації її функцій передбачає адаптацію складових облікової політики до цілей управління, організацію підсистем бухгалтерського, податкового та управлінського обліку та формування стратегії розвитку тієї виробничо-господарської системи, в якій вона діє.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р., № 996-XIV // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

2. Облікові політики, зміни в облікових політиках та помилки: міжнародний стандарт фінансової звітності № 8. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://minfin.gov.ua>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах": наказ Міністерства фінансів від 28.05.1999 р., № 137 // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Організація бухгалтерського обліку : навч. посібн. / за ред. В.С. Лєня. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 221 с.

Клим Н.М. Учетная политика как инструмент интеграции учетной информации предприятий

Учетная политика рассмотрена как важный инструмент интеграции учетной информации предприятия. Обобщены подходы к определению сущности учетной политики предприятий, рассмотрены уровни реализации учетной политики и ее составляющие.

Ключевые слова: учетная политика, финансовая отчетность, учетная информация.

Klym N.M. Accounting policy as means for integrating of accounting information of company

The accounting policy is considered as important means for integrating of accounting information of company. Approaches for determining the nature of accounting policy of company are generalized. The levels of accounting policies and its components are considered.

Keywords: accounting policy, financial reporting, accounting information.

УДК 339.166.2:665.7(100)

Аспір. О.І. Козут¹ –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ СВІТОВОГО РИНКУ НАФТИ

Розглянуто та описано основні ринкові моделі, які наявні в економічній науці, а саме моделі монополії та олігополії, оскільки вони є більш наближеними до світового ринку нафти. Узагальнено теоретичну базу для аналізу світових ринків та визначення типу моделі ринку. Проаналізовано основні механізми та принципи олігополії, описано основні п'ять форм монополії та наведено їх приклади в історії розвитку та функціонування світового ринку нафти.

Ключові слова : монополія, олігополія, ринкова структура, конкуренція, картель, таємна змова, цінові війни.

Вступ. Монополія і конкуренція, фактично, основні економічні явища, які характеризують світову економічну систему. У загальному розумінні, монополія – це окремі великі підприємства, об'єднання підприємств, господарські товариства, які виробляють значну кількість продукції певного виду і таким чином займають монополічне становище на ринку, впливають на процес утворення ціни та отримують значні надприбутки. Початок видобування нафти дало змогу досі відносно бідним країнам стати економічно важливими для світової торгівлі і промисловості та зайняти провідну роль у розподілі міжнародних сфер впливу. Тому країни-експортери нафти намагаються втримати і посилювати свій монополічний вплив на ринку енергоресурсів.

Мета роботи – за допомогою існуючих теоретичних моделей ринку, охарактеризувати, описати основні принципи дії сектору ринку, який відповідає за торгівлю нафтою за період з початку жвавого використання нафти до 2012 р.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Моделі ринків досліджували такі науковці, як З.М. Борисенко [1], Г.І. Нікеров [2], С. Нітікін [3], Н.В. Расков [4], Н.Ю. Бродський [5]. На характеристику світового ринку нафти працювали: Брагинский О.Б. [6], Луцишин З.О. [7], Дж. Гріфін [7], П. Хансен [8]. Проте питання щодо попиту ринку нафти залишається не повністю досліджене та описане.

Виклад основного матеріалу. З початку формування світового нафтового ринку монополічний контроль з боку основних експортерів мав яскраво виражений характер, який підтверджувався виключно вибіркоким правом на володіння природним ресурсом.

В економічній науці розрізняють три види монополії, а саме:

- природна монополія. Ця монополія виникає внаслідок об'єктивних причин;
- адміністративна монополія. Це влада держави над комунальними підприємствами, які необхідні населенню і які не мають заміників;
- економічна монополія – найпоширеніший вид монополії. Така монополія виникає внаслідок економічного розвитку, і пов'язана із завоюванням підприємством монополічного становища на ринку.

Щодо типу монополізації ринку нафти – це змішана форма природної та економічної. Оскільки не кожна країна володіє покладами нафти, що дає змогу країнам-експортерам контролювати об'єми видобутку та обсяги міжнародної торгівлі цим ресурсом. Економічний аспект полягає в інтеграції нафтових компаній, злиття та об'єднання з метою втримання контролю над нафтовим сектором торгівлі [2, с. 84-85].

Монополії існують не лише у сфері виробництва, а й в обміні, розподілі та споживанні. Це спричинило до утворення більш стійких монополічних об'єднань, які створюються на довгострокових термін. Існує п'ять основних форм монополії:

1. Картель – це об'єднання основних підприємств галузі з метою втримання контролю над ринком за допомогою зміни обсягів виробництва та поставок продукту на ринок.
2. Синдикат – це об'єднання декількох підприємств однієї галузі, умовою якого є те, що учасники зберігають власність на засоби виробництва, але не мають повних прав на готовий продукт, тобто втрачають комерційну самостійність. У синдикатів реалізація готової продукції здійснюється через загальну спеціально створену лінію збуту.
3. Трест – це об'єднання багатьох підприємств однієї чи декількох галузей промисловості, що супроводжується процесом злиття виробництва, управління, збуту, фінансів. Розподіл доходів та частки кожного учасника тресту здійснюється через розрахунок відсоткової ставки вкладеної суми на початку діяльності.
4. Багатогалузовий концерн – це об'єднання десятків і сотень підприємств різних галузей промисловості, транспорту, торгівлі, учасники якого втрачають право на формування обсягів виробництва та збуту продукції, а фірма, яка займає основне положення, здійснює контроль за іншими учасниками концерну.

¹ Наук. керівник: доц. Т.Ю. Туниця, д-р екон. наук – НЛТУ України, м. Львів